

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

پزشکیان و استمرار در سیاست خارجی ایران

اگر ادبیات رئیس‌جمهور جدید ایران در مورد سیاست خارجی شما را سردرگم کرده است، احساس تنهایی نکنید. پزشکیان نامزدی بود که در تبلیغات انتخاباتی خود وعده تغییر بنیادین می‌داد، اما در چند هفته نخست حضور او در مقام ریاست‌جمهوری، دست‌کم باید گفت کمتر از انتظار عمل کرده است. او که به‌عنوان نامزد ریاست‌جمهوری به حاشیه رانده شدن ایران را در عرصه بین‌المللی تأسفور دانسته‌بود، تاکنون کاملاً به شعارهای نظام، که بازتاب جهان‌بینی آیت‌الله علی خامنه‌ای، رهبر معظم ایران از سال ۱۹۸۹ است، وفادار مانده است. اما هنوز خیلی زود است که از پزشکیان و دولت او کاملاً ناامید شد. در هر حال تغییر ریل برای نظامی که گرفتار فهرست بلندیابی از مشکلات شده است که بسیاری از آنها ناشی از انتخاب‌های سیاست خارجی است، ضروری به نظر می‌رسد. برای [آیت‌الله] خامنه‌ای، پزشکیان بیش از آنکه عامل تغییر باشد، مسئول اجرایی کردن تغییرات سیاسی است که رهبر ضروری می‌داند. با این حال شخصیت یک رئیس‌جمهور در ساختار سیاسی ایران اهمیت دارد. محمود احمدی‌نژاد، در دوره دوم ریاست‌جمهوری‌اش که به شدت احساس اعتمادبه‌نفس می‌کرد، تلاش کرد دستور کار خود را به [آیت‌الله] خامنه‌ای غالب کند که شکست خورد. شاید اصلی‌ترین اقدام او این بود که تلاش کرد بدون هماهنگی رهبری به آمریکایی‌ها پیام بفرستد که یک خط قرمز برای [آیت‌الله] خامنه‌ای محسوب می‌شد. پزشکیان برای تغییر ریل، بسیار با احتیاط عمل خواهد کرد. او می‌داند که در ایران رئیس‌جمهور نمی‌تواند چیزی را به رهبری تحمیل کند، اما او می‌تواند برای توجیه رویکردی کمتر سستیزه‌جویانه نسبت به جهان بیرون، دنبال اقتناع رهبر معظم (و البته نیروی قدرتمند سپاه پاسداران) ببرد. این روزها در ایران مجادله بین ایده‌آل‌گرایی انقلابی در برابر دنبال کردن عملگرایی ضرورتی کاملاً مشهود است. پزشکیان با هدف اعلام بیعت با تمایل رهبری به سیاست خارجی با رویکرد جهان اسلام و انقلابی، هفته گذشته نسبت به سستی جهان اسلام در مقابل سیاست‌های اسرائیل اعتراض کرد. او گفت: «اگر مسلمانان با هم متحد بودند اسرائیل جرأت می‌کرد این غلط‌ها را در این منطقه بکند؛ نه تنها آنها بلکه آمریکا و اروپا و هر قدرت دیگری آیا می‌توانست از این کارها بکند؟» این شعارزدگی پر قدمت محبوب رهبر ایران است و معنای خاصی ندارد جز اینکه وانمود شود تاج رهبری اسلامی در اختیار ایران است.

به عباس عراقچی، وزیر امور خارجه پزشکیان، ماموریت داده شده است که دنبال نتایج ملموس باشد و نه رویاهای دست‌نیافتنی. عراقچی تاکنون چند اظهار نظر مهم داشته است:

- ▶ ایران همچنان به روسیه و چین اولویت خواهد داد.
- ▶ ایران همچنان از محور مقاومت در مبارزه برای حقوق فلسطینیان حمایت می‌کند.
- ▶ ایران تلاش نمی‌کند توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ را احیا کند بلکه دنبال راه‌هایی برای «مدیریت» تنش با آمریکا برای اجتناب از جنگ خواهد بود.

همه اینها استمرار سیاست‌های پیشین ایران به نظر می‌رسد، به‌جز یک استثنا. عراقچی یک اظهار نظر جالب داشت: ایران به اروپایی‌ها اولویت خواهد داد؛ به شرطی که آنها به قول او رفتار خصومت‌آمیز را در قبال جمهوری اسلامی کنار بگذارند. آیا معاون پیشین محمدجواد ظریف، وزیر خارجه پیشین ایران می‌تواند به شکلی سیاست خارجی ایران را متحول کند که رئیس‌پیشین‌اش در سال ۲۰۱۳ انجام داد؟ باید منتظر بود و دید. اما تردیدی وجود ندارد که رویکرد عراقچی نسبت به اروپا، دقیقاً همانگونه که ظریف چراغ سبز رهبری ایران را برای دنبال کردن آشتی هسته‌ای با قدرت‌های غربی گرفته‌بود، با موافقت [آیت‌الله] خامنه‌ای انتخاب شده است. ایده اولویت دادن به اروپا نشان‌دهنده این است که تهران تحت فشار است تا در سیاست خارجی خود بازتوازن ایجاد کند و در عین حال نشان می‌دهد که جای‌مانور نظام در مسائل حساس تا چه اندازه محدود است. نباید فراموش کرد که این بروکسل نیست که جلوی تلاش‌های ایران برای کاهش به حاشیه رانده شدن در صحنه بین‌المللی را می‌گیرد، بلکه واشنگتن است.

سایه مکزانیسم ماشه

برنامه دولت چهاردهم برای مدیریت و کاهش تنش با اروپا چیست؟

فاطمه کلانتری
خبرنگار گروه دیپلماسی

روابط ایران و اتحادیه اروپا به‌ویژه سه کشور انگلیس، فرانسه و آلمان در سال‌های پس از انقلاب در ایران فراز و نشیب‌های فراوانی را طی کرده است؛ با این حال در همه این سال‌ها، به‌صورت معمول سیاست این کشورها در قبال جمهوری اسلامی ایران، همواره تابعی از سیاست ایالات متحده در قبال ایران بوده است. هر زمان تنش در روابط تهران و واشنگتن به اوج خود رسیده، اروپا نیز نه‌تنها تمایلی برای توسعه روابط از خود نشان نداده بلکه به کاخ سفید در خصومت خود علیه تهران پیوسته است.

عکس: آثار، مهران، معاون نماینده عالی سیاست خارجی اتحادیه اروپا که مرداد ماه به تهران سفر کرده بود در حاشیه مراسم تحلیف مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور اسلامی ایران با سید عباس عراقچی، پیش از انتخاب او به عنوان وزیر امور خارجه دیدار کرد.

دور جدید تنش میان ایران و اروپا که از سال ۱۴۰۱ رقم خورده است اما نقطه‌عطفی در تاریخ این روابط است چراکه این بار در حالی که پس از بن‌بست رخ داده در مذاکرات احیای برجام، آمریکا در تلاش‌هایی چندباره، اراده خود را برای مدیریت تنش با ایران نشان داده است، سه کشور اروپایی برای افزایش ابعاد تنش، مصمم بوده‌اند. در نمونه اخیر این تفاوت دیدگاه می‌توان به آخرین نشست فصلی شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اشاره کرد که این تروئیکای اروپایی بود که قطعنامه ضدایرانی را روی میز اعضا گذاشت و تلاش کرد ایالات متحده را نیز با خود همراه کند.

اسفندماه ۱۴۰۰ و هم‌زمان با حمله روسیه به اوکراین، مذاکرات احیای برجام که دور جدید آن در دولت سیزدهم از آذرماه کلید خورده بود، متوقف شد چراکه هم‌زمان با سفر رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به ایران به منظور گفت‌وگو پیرامون پرونده پادمانی که نوبیدبخش آن بود تا سنگی از مسیر پرفراز و نشیب دستیابی به توافق در وین برای احیای برجام برداشته شود، سرگنی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه در اظهاراتی عنوان کرد که مسکو خواهان تضمین کتبی از سوی ایالات متحده است که تحریم‌های وضع‌شده علیه کرملین پس از تهاجم به اوکراین تأثیری بر مبادلات این کشور با ایران پس از احیای برجام نخواهد داشت. همین اظهارات دیپلمات روس موجب شد تا جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا از وقفه در مذاکرات وین به دلیل آنچه وی «عوامل خارجی» نامید، خبر دهد. پس از اعلام این خبر، انریکه مورا، معاون بورل با حضور در میان خبرنگاران گفت: «هیئت‌های ایران و آمریکا سازنده و پیگیر بودند که توافق به نتیجه برسد اما باید برای حفظ فضای مثبت، تنفسی داشته باشیم. با همه طرف‌ها کار می‌کنیم تا از این مانع عبور کنیم». مشخص شدن استفاده روسیه از پهنادهای ایرانی در سپتامبر ۲۰۲۲ که تهران در اشتباهی فاحش، ادعای غرب را پذیرفت و پس از آن آغاز اعتراضات ۱۴۰۱ و همچنین موج جدید دستگیری اتباع اروپایی و دوتابعیتی‌ها نیز که موجب بازگشت پرونده حقوق بشری ایران به روی میز شد، دقیقاً همان مبدأ دور جدید مخاصمه در روابط تهران و قاره سبز است.

هم‌زمان با این تحولات، ایالات متحده و اروپا نیز تصویب دور جدید تحریم‌ها علیه ایران را آغاز کردند. شورای اروپا روز دوشنبه ۱۵ ژوئیه (۲۵ تیر) در بیانیه‌ای اعلام کرد تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه ایران را که به دلیل حمایت تهران از مسکو و همین‌طور ادامه اقدامات بی‌ثبات‌ساز در خاورمیانه و منطقه دریای سرخ وضع شده بود، برای یک سال دیگر تمدید کرده است. بنابر بیانیه منتشرشده توسط این نهاد اروپایی، اقدامات محدودیت‌زا با توجه به «حمایت ایران از روسیه در جنگ اوکراین و همین‌طور پشتیبانی از گروه‌ها و نهادهای مسلح در خاورمیانه و منطقه دریای سرخ» تا ۲۷ ژوئیه ۲۰۲۵ تمدید شده است.

در طول دولت سیزدهم اما هیچ اراده‌ای از سوی دو طرف برای مدیریت یا کاهش آن دیده نشد تا جایی که افزایش روزافزون آن در روابط ایران با غرب موجب شد تا در آوریل ۲۰۲۴، پنس استولتنبرگ، دبیرکل ناتو در اظهاراتی خصمانه ایران را بخشی از محور شرارتی بنامد که با همراهی روسیه، چین و کره شمالی علیه دموکراسی در غرب قرار گرفته است.

در طول رقابت‌های چهاردهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری اما، مسعود پزشکیان در جریان میزگرد سیاسی که با همراهی محمدجواد ظریف و مهدی سنایی در آن شرکت کرده بود، در تشریح برنامه‌های دولت‌نش در حوزه سیاست خارجی از مدیریت و کاهش تنش با غرب سخن گفت و پس از آن در مناظره‌های تلویزیونی نیز از این سیاست دفاع کرد. مسعود پزشکیان در جریان سخنرانی خود در مراسم تحلیف، در مجلس شورای اسلامی گفت: «ایران نیازمند غلبه بر شرایط پیچیده کنونی و مخاطرات پیش‌رو و گشایش راه‌های توسعه پایدار است. جهان نیز

در می‌آید! ایران کارت برای بازی زیاد دارد از هسته‌ای تا سیاسی و حتی ژئوپلیتیکی. الان روسیه با اروپا و آمریکا و چین با آمریکا درگیر هستند و تحولات بین‌المللی و ژئوپلیتیکی خود را به دنبال دارند و ایران نباید وجه‌المصلحه این شرایط شود.

اروپا الان به دلیل طیفی از مشکلات سیاسی و ژئوپلیتیکی و مخصوصاً فعالیت‌های هسته‌ای ایران و نقاط افتراق با آژانس و اتفاقات داخلی شهریور ۱۴۰۱ روابط چندان خوبی با ایران ندارد و اگر این فضا تغییر نکند مانند گذشته نمی‌توان روی موضع کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپا برای همکاری با ایران و فشار بر آمریکا حساب کرد. اروپا حوزه تمدنی خاورمیانه و ایران و این دو حوزه امنیتی اروپا هستند و سرریز هر گونه تنش به اروپا می‌رود و نه آمریکا. تنش بی‌سابقه در خاورمیانه که سطح تنش حد‌اکثری و به وضع خطرناکی رسیده و همکاری نظامی ایران و روسیه نیز مزید بر علت شده است و لذا ایران باید نوآوری‌هایی در رابطه با اروپا که در قضیه برجام تلاش‌هایی کرد اما به‌طور کامل نتوانست به تعهداتش عمل کند، داشته باشد.

برجام در اثر سلسله‌مذاکرات متمرکز و تک‌موضوعی امضاء شد تا موضوع مشکلات ایران و غرب در زمینه فعالیت‌های هسته‌ای ایران

ملی در اثر توجه به خواست مردم و اجرای سیاست‌هایی برای تحقق مفاهیم ملی است و شرط دوم، اصلاحاتی در رویکردهای سیاست خارجی و نه لزوماً اصول آن با سیاست تنش صفر و توازن در سیاست خارجی. حاصل این دو چنانچه برنامه اقتصادی منسجمی و مجری توانمندی داشته باشد، می‌تواند منجر به تحولاتی در اقتصاد کشور و آسان شدن زندگی مردم و افزایش سطح رفاه آنان گردد. در زیر به هفت اصلی می‌پردازم که می‌تواند کمک کند تا با احیای برجام به این هدف شکوفائی اقتصادی برسیم:

۱ استراتژی ایران باید حفظ برجام باشد و طرف مقابل که تقریباً تعهداتش را انجام نداده یا کم انجام داده، اگر متن جدید می‌خواهد باید امتیاز بدهد و نه برعکس! و نه حتی همراهی ایران بدون اخذ امتیاز! منافع ما در چسبیدن به برجام است البته با اصلاحاتی و نه ورود به روند جدیدی که معلوم نیست در این تحولات بین‌المللی چه از آب

هفت اصل احیای برجام

نصرت‌الله تاجیک
دیپلمات بازنشسته
و استاندار پیشین

اخباری که این روزها حول یکی از پیچیده‌ترین پرونده‌های بین‌المللی ایران یعنی برجام منتشر شده، نشان از آن دارد که هنوز هیچ راهبرد و تصور قطعی و روشنی در مورد آینده برجام وجود ندارد! منطقه و جهان ملتهب و تغییرات ژئوپلیتیکی زیادی اتفاق افتاده، دولت جدید ایران به دلیل تحولات داخلی کشور فرصت بیشتری برای نقش‌آفرینی به‌دست آورده و نباید بدون محاسبات دقیق و صرفاً تحت فشارهای رسانه‌ای حرفی بزنیم و اقدامی بکنیم! شرط اول ایفای نقش، افزایش انسجام